בס"ד

– הגליון השבועי של קהילת מכון –

יגדיל תורה

גליון מספר: 75

פרשת משפטים

העלון מוקדש להצלחת נוחי בן זהבה ויוסף דורון בן דזי

מאור - 0542390375

דברים במחשבה
טעות לעולם חוזרת

פתרון החידה הקודמת
ברכה על תה וקפה

החידה השבועית
ברכה על פירות מבושלים

למה להרוג את המכשפה?

הרב יעקב דואני / רב במכון יגדיל תורה ומחבר הספר בית חם

פרשתנו גדושה במצוות, ואחד מהציווים החמורים הוא (כב, יז):

מְכַשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה.

יש לשאול, מה זו מכשפה ומה עשתה שעונשה עונש מוות (וכמו שמצינו במשנה במסכת סנהדרין מה ע"ב ששמעון בן שטח תלה שמונים מכשפות באשקלון), וכי יש כוחות בעולם חזקים חוץ מכוחות הקב"ה?

ראשית, נדגיש כי אין חילוק בין זכר לנקבה, וכמו שדורשת הגמרא בסנהדרין (סז ע"א):

תנו רבנן: מכשפה - אחד האיש ואחד האשה. אם כן מה תלמוד לומר מכשפה - מפני שרוב נשים מצויות בכשפים.

הרמב"ן מגדיר את המכשפה כ"טמאת השם רבת המהומה והשוטים נפתים אחריה" דהיינו, בגלל שהיא מחטיאה את הרבים החמיר בה הכתוב, ונראה מדבריו שלשיטתו אין במעשיה ממש ולכן רק השוטים הולכים אחריה.

בגישה זו הולך גם הרמב"ם שכתב בהלכות עבודה זרה (יא, טז):

ודברים האלו כולן דברי שקר וכזב הן והם שהטעו בהן עובדי כוכבים הקדמונים לגויי הארצות כדי שינהגו אחריהן, ואין ראוי לישראל שהם חכמים מחוכמים להמשך בהבלים אלו ולא להעלות על לב שיש תועלת בהן, שנאמר כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל, ונאמר כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו ואתה לא כן וגו', כל המאמין בדברים האלו וכיוצא בהן ומחשב בלבו שהן אמת ודבר חכמה אבל התורה אסרתן אינן אלא מן הסכלים ומחסרי הדעת ובכלל הנשים והקטנים שאין דעתן שלימה, אבל בעלי החכמה ותמימי הדעת ידעו בראיות ברורות שכל אלו הדברים שאסרה תורה אינם דברי חכמה אלא תהו והבל שנמשכו בהן חסרי הדעת ונטשו כל דרכי האמת בגללן, ומפני זה אמרה תורה כשהזהירה על כל אלו ההבלים תמים תהיה עם ה' אלהיך.

>> המשך הדבר תורה בעמוד האחרון<<

טעות לעולם חוזרת

הרב אמיר אזולאי/ רב במכון יגדיל תורה מחבר הספר על שלושה דברים

טעויות הם טבעיות- האומנם?!

'טעויות אנושיות תמימות הם חלק מהחיים' כמדומני שכל אחד ואחד מאתנו יכול מעט להזדהות עם המשפט הזה. כולנו יצרנו אי פעם 'טעות אנוש', הנגרמה על ידנו בנסיבות כאלה ואחרות. כולנו חשנו בתחושת ההחמצה שהציפה את עולמנו, את האכזבה הגדולה. למרות המאמצים הגדולים שלנו להתנהג כשורה, בכל זאת חלה טעות שצפה בסופו של דבר לאחר שעת מעשה, אל מול פנינו.

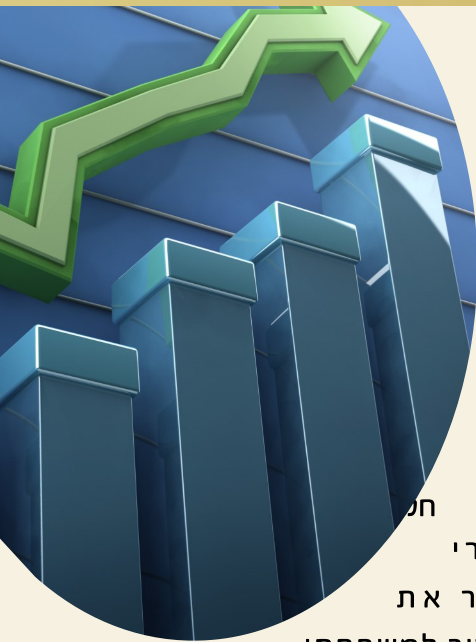
לעיתים, התחושה שעלולה להציף את עולמנו בנוגע לטעויות אנוש כאלה ואחרות, באופן תת מודע, היא שהטעות לא נגרמה באשמתנו, אנחנו לא התכוונו לעשות כל רע, אך הטעות פשוט קרתה מבלי כל כוונת זדון, ופשוט לא יכולנו למונעה. אך האם מחשבה זו היא נכונה? האם באמת לא יכולנו למנוע את הטעות מבעוד מועד ע"י עבודה אישית, מתמדת ומאומצת?

טעותו של יהודה בן גרים:

על מנת לענות על השאלות הללו נעיין בתחילת הסיפור המוכר אודות ר' שמעון בר יוחאי וחכמי דורו, שהוביל בסופו של דבר 'לגלותם' של רשב"י ובנו:

"דיתבי רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון, ויתיב יהודה בן גרים גבייהו. פתח רבי יהודה ואמר: כמה נאים מעשיהן של אומה זו: תקנו שווקים, תקנו גשרים, תקנו מרחצאות. רבי יוסי שתק. נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר: כל מה שתקנו – לא תקנו אלא לצורך עצמן, תקנו שווקין – להושיב בהן זונות, מרחצאות – לעדן בהן עצמן, גשרים – ליטול מהן מכס. הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם, ונשמעו למלכות." (מסכת שבת דף לג:)

הגמרא מתארת דיון שהתנהל בקרב 'מועצת חכמי התורה' של אותו הדור, שדנו בהשפעות הרוחניות האפשריות של התרבות הרומאית על עם ישראל. כידוע, לאחר שר' יהודה בר עילאי דיבר בשבחם של הרומאים ובשבח הפיתוחים הטכנולוגיים שהעניקו לעולם, ר' שמעון בר יוחאי העמיד לנגד חכמי הדור את גנותם של הרומאים ואת המניעים הטמאים שלשמם הם פיתחו את שלל הפתרונות הטכנולוגיים- חברתיים של אותה התקופה. הגמרא מתארת שיהודה בן גרים שישב לצד חכמי התורה הללו, הלך וסיפר את דבריהם, ככל הנראה לתלמידיו או הוריו (עפ"י רש"י על אתר), וכדרכן של שמועות, הלכו הדברים והתפשטו עד שהגיעו

לאוזני המלכות, מה שהוביל בסופו של דבר לגזרה קשה שהוטלה על רשב"י.

לאור המתואר, ניתן לסבור שאולי לא היה כל רע ממשי במעשהו של יהודה בן גרים, שהרי בתמימות הוא סיפר את סברותיהם של גדולי הדור למשפחתו ולקרוביו, ובוודאי שאינו ציפה שיגיעו דבריו עד לבית המלך. יותר מכך, סביר להניח שאם הוא היה יודע עד לאן יגיעו דבריו ולמה הם עלולים לגרום, מלכתחילה היה הוא שומר את הדברים לעצמו ומשתדל שלא להוציאם החוצה כלל וכלל. א"כ לכאורה ניתן לומר שיהודה בן גרים אינו אשם כלל וכלל, שהרי פעל הוא בתמימות גמורה, ללא כל כוונת זדון חלילה.

"שגגה יוצאת לעולם"

אלא שהרב קוק זצ"ל מבאר את הדברים היטב ומעמיד אותם על דיוקם בדרכו המיוחדת, מתוכם נשתדל לדלות יסודות נאמנים בעניין 'טעויות אנוש תמימות' וביחוד בנוגע לטעויות בעבודת ה' ובקיום המצוות. וזו לשונו של הרב (עין אי"ה, מסכת שבת פרק ב' פסקה רסב') :

"שגגה יוצאת לעולם, מפני שהיסוד הטוב, שעליו בנויה אותה הזהירות המתיחשת להענין ההוא, איננו קנוי יפה בנפש קנין טבעי, אע"פ שהוא חפץ להשמר ממנו מצד הסכמתו וחפצו לקבל עליו את עול המצווה או המדה ההיא, מ"מ השגגה רובצת לפתחו. אבל כל מי שכבר קנה לו קנין טבעי את היסוד שעליו המצוה בנויה מצד הרגש האנושי לכל הפחות, לו יש כבר שמירה פנימית בעומק נפשו ולא יבא לידי מכשול."

מסביר הרב, כל שגגה, כל טעות אנוש באשר היא אינה דבר מקרי כלל וכלל. טעויות קורות רק במידה ואנו לא מוכנים אליהן, ולא נערכים למניעתן, כדוגמת חייל מותש אשר נרדם במגדל השמירה, ומאפשר למחבלים ומרצחים לעבור מתחת ידו ולבצע את זוממם. במילים אחרות, טעות אנושית מתאפשרת כאשר הנושא אשר בו טעינו איננו מבורר מספיק בקרבנו ואינו נוכח כמידת הצורך בתוך תודעתנו ושכלנו.

כך לדוג', אדם שמגדיר עצמו כשומר שבת, אך אינו העמיק בעניינה של השבת, ממילא מטבע הדברים 'השבת' בכללותה איננה תעמוד בתודעתו של זה תדיר, וממילא בשעת מעשה יוכל הוא לעבור על איסורי דאורייתא מבלי משים. הוא לא מתכוון חלילה לעבור על איסורים חמורים, אך בשעת מעשה, 'זכרון השבת' פשוט איננו יימצא בתודעתו.

א"כ מגדיר הרב, שכל טעות וטעות שאנו עושים במהלך חיינו, נובעת מכך שעיקרון העל שאותה הטעות מנוגדת אליו במהותה, איננו היה מחוזק כמידת הצורך בקרבנו, ואיננו היה נוכח במלוא עוצמתו בקרב חיינו, מה שאפשר בסופו של דבר להופעתה של טעות מרה.

ממשיך שם הרב קוק זצ"ל ומסביר מה הייתה טעותו של יהודה בן גרים:

"הגרים הם דומים לישראל כספחתי, מתחברים הם בגוף האומה ומתקרבים הם ג"כ בחיבה יתירה, אבל הטבעיות הישראלית של אהבת האומה העמוקה והטהורה, עוברים דורות עד שחודרת בלבבם, גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפיה, לבד היוצאים מן הכלל מצד עילויים הנערץ. ע"כ יהודה זה בהיותו בן גרים, לא יכלה נפשו להתנשא עד כדי אותה המדה הטבעית, עד שתחכימהו בהכרה פנימית, מכח אהבתן של ישראל, להשמר עמוק מאד מכל דבר רע ומזיק שיוכל לצאת מצד הניגוד שיתגלה לכללות הרומיים, מדבריו העליונים של רשב"י"

הטעות כאות על פגם הדורש תיקון:

כללו של דבר, כל טעות וטעות שאנו עושים במהלך חיינו נובעת בהכרח מכך שלא מספיק ביררנו את העניין שטעינו בו. לצערנו, אם טעינו בתחום מסוים כנראה שהוא לא מספיק חשוב לנו, או שטרם העמקנו בו במידת הצורך.

אלא שמוצא אני בדברים הללו יסוד מעודד עד מאד. הטעות איננה דבר שלילי בלבד, אלא אות היא, תפקידה לסמן עבורנו מהם הנושאים אשר בהם נדרשים אנו למקד את עבודתנו, וזאת כדי שנוכל להתקדם אף בהם ולהנכיח אותם היטב, עמוק עמוק בתוך תודעתנו.

ברכה על תה וקפה

הרב מאור תורג'מן / יו"ר מכון יגדיל תורה

בישל פרי ונכנס טעם הפרי במים מה מברך על המים?

איתא בגמרא ברכות דף לט עמוד א

אמר רב פפא: פשיטא לי, מיא דסלקא – כסלקא, ומיא דלפתא – כלפתא, ומיא דכולהו שלקי – ככולהו שלקי. בעי רב פפא: מיא דשיבתא מאי, למתוקי טעמא עבדי, או לעבורי זוהמא עבדי לה? תא שמע: השבת, משנתנה טעם בקדירה – אין בה משום תרומה ואינה מטמאה טומאת אוכלים. שמע מינה: למתוקי טעמא עבדי לה, שמע מינה.

רשב"א- על טעם הפרי שבמים שעבר לאחר בישול למים מברך שהכל.

והרשב"א ביאר שמכיון שאם מבשל את התמרים ויוצא מהם הדבש דרך בישול אין ברכתו עץ, וכמו שמבואר לגבי תרומה שלא חל על סחיטת פירות שם תרומה חוץ מיין ושמן, אם כן אין זה נחשב משקה אלא זיעה בעלמא. ואע"פ שלגבי מיא דשלקי ומיא דשיבתא מברכים את ברכת הפרי, זאת משום שכך היא רוב אכילתן ע"י הבישול, ולכן מיי שליקתן כמותן.

אך כל דבר שאין הדרך לבשלו או לסחטו אלא נאכל כמות שהוא- לא אמרינן שמימיו כמותו.

המ"ב (נב) ביתר ביאור כתב שבפירות שרוב אכילתן ע"י שליקה מברכים עליהם אדמה, משא"כ בפירות שאוכלים בעין שאין לברך על מי שליקתן את בירכתם אלא שהכל.

עוד כתב המ"ב שמ"מ כתב שכל זה בפירות שמתחלת נטיעתם נטעי להו אדעתא לאוכלם מבושלים או כבושים, אבל בפירות שדרכן לאוכלן חיים רק שיש שמיבשין אותן ואח"כ מבשלין אותן אין מברך על רוטבן לעולם רק שהכל אף על גב דדרך כולן לבשלן כשהן יבשין- מ"מ תחלת נטיעתן לא נטעי להו אדעת ליבשן אלא לאוכלן חיין. ולענין פלומיי"ן (שזיפים) יבשים או קרשיי"ן (דובדבן) כתב הח"א דבמדינות שגדילים שם הרבה מסתמא נטעי להו ברובא אדעתא ליבשן וא"כ ברכתן של רוטבן בפה"ע. ראש- אפשר שמברך בורא פרי העץ.

הרא"ש ביאר ע"פ הגמרא בדף לט ע"א לגבי מיא דשילקי, שאע"פ שיש בו רק מרק וטעם הירקות- ברכתו כמו הירקות עצמן, ואין זה דומה למי פירות שכן מי פירות נחשבים לזיעה בעלמא שהרי למשקה אין לו טעם הפרי, וכתב שאפשר שאם בישל הפרי ונכנס טעם הפרי במים מברך עליהם בורא פרי העץ. והב"י שלדעתו שמיא דשילקי זה לאו דוקא אם בישלם, אלא ה"ה אם השרה אותם במים ולא בשלם- אם נתנו טעם במים מברך עליהם בורא פרי העץ.

פסיקת הלכה: השו"ע פסק בסתם כרשב"א והביא לאחר מכן את דעת הרא"ש: "פירות ששראן (מ"ב מעת לעת שבזמן שכזה רגילין ליתן טעם במים, ובשעה"צ כצב שלמעשה הכל תלוי לפי טבע דבר הנכבש מכיון שיש כמה דברים שאינם נותנים טעם גמור במים במעת לעת) או בשלן במים, אף ע"פ שנכנס טעם הפרי במים, אינו מברך על אותם המים אלא שהכל; והרא"ש כתב דאפשר שאם נכנס טעם הפרי במים מברך בפה"ע".

המ"ב (נג) בדעת הרא"ש ביאר שמדובר שטועמין ומרגישין שיש טעם הפרי במים המבושלין או השרויין אז מברכין בפה"ע, ולא אומרים שזוהי זיעה בעלמא כמו שאמרינן לגבי סחיטת פירות, מכיון שבבישול שאני, שע"י הבישול נכנס יותר טעם הפרי במים מאילו היה סוחטו כשהוא חי. ולענין הלכה המ"ב כתב שהאחרונים פסקו שיברך שהכל, אך בדיעבד אם בירך עץ יצא.

ברכת תה וקפה

בהלכה ברורה (מ) כתב שיש ללמוד שהשותה קפה בין קפה שנשארים גרגרי הקפה בתוך המים ובין קפה שהאבקה נמסה לגמרי בתוך המים וכן השותה תה מברך עליהם שהכל נהיה בדברו.

שאלת השבוע

מה מברכים על פירות מבושלים?

ר׳ רפאל טוביה—זכה בשובר לרכישה בקורסים של 100 ש״ח

את הפתרונות יש לשלוח למייל או לוואטסאפ של המכון עד יום רביעי

myagdiltora@gmail.com / 0542390375

מזל״ט ואיחולים

העלון מוקדש לרפואת חנה אזולאי בת סוליקה

ולעילוי נשמת מסעוד בן עיישה ושרה בת חנה

ודוד רחמים בין עישא ואברהם ז״ל

ניתן לשלוח מזל״ט או איחולי ברכה למייל או לוואטאפ של המכון עד יום חמישי.

>> המשך הדבר תורה מעמוד השער >>

וכן הרש״ר הירש הולך בגישה זו ומסביר שלמעשה לא הייתה אמורה להיענש בעונש כה חמור כי זה רק תעתועים אלה ש״משפיע השפעה כה משחיתה על החברה״. וכן דעת רבינו חננאל בפירושו על מסכת סנהדרין: ׳מכחישין׳ נראין כאלו מכחישין. דהיינו, אין לכשפים שום כח כי אם אחיזת עינים.

מנגד, עומד החזקוני ומבאר שיש במעשיה ממש, ולכן כל הקודם לפגוע בה זכה שאם תשהה אותה עד שתעמוד בדין היא תעשה מכשפות להינצל.

וכן מבאר רבינו בחיי שכישוף פועל בעזרת חיבור כוחות חלוקים למטה ואז גם מתחברים הכוחות הללו למעלה ״ויוצא מביניהם פעולה נפלאה״.

עוד הוא מוסיף שזה היה כוחם של חרטומי מצרים שעשו דברים נפלאים בדרך הטבע, וכמו שדורשת הגמרא במסכת סנהדרין (סג ע״ב): ״למה נקרא שמן כשפין? שמכחישים פמליא של מעלה״. ולכן עיקר עונשה עקב כך שהיא משנה מסדר הבריאה ונגד רצון ה׳.

כך או כך, גם אם יש בכשפים ממש וגם אם לא, על המכשפה להיענש משום שהיא מטעה אנשים אחריה וגורמת להם לעסוק בעסקי שווא ולכלות את זה זמנם לריק, במקום לעסוק בעיקר החיים שזה לימוד התורה וקיום המצוות.

שנזכה להינצל מ״כשפים״ למיניהם המכלים את זמננו לריק!

שבת שלום!